

בסייד
שיעורי ליל שישי
בישבה"ק ברכת יצחק
שנה ט"ז
ערב ראש השנה השמינית
קיבל על עצמו יו"ט ונזכר שלא כתב פרוזבול

א. מעשה באדם שבערב סיום שנת השמיטה, קיבל על עצמו קדושת יו"ט של ראש השנה, אך לאחר מכן נזכר, שלא כתב פרוזבול, והנה יכול אדם זה לכתוב פרוזבול ע"י אחרים שיכתבו עבורו, אלא דא עקא שנסתפק האם מכיון שקיבל על עצמו קדושת יו"ט של ראש השנה הבא, וקי"ל שאין שמיטה משמטת אלא בסופה (כדעת רוב הראשונים) אולי נאמר שחובותיו כבר נשמטו ותו אינו יכול לכתוב פרוזבול אפילו ע"י אחרים.

ובפשטות ניתן לומר אין בכך כל בעיה, שהגם שקיבל אדם על עצמו קדושת יו"ט, מ"מ אין זה משנה את הגדרת היום עצמו, אלא שמקדים לקבל קדושת יו"ט, וא"כ נמצא שהוא שרוי עדיין בשילהי שנת השמיטה ויכול לכתוב פרוזבול.

קיבל על עצמו קדושת יו"ט או שבת האם חלים עליו כל דיני חז"ל וזוה"כ

ב. אלא שמצינו בדברי הט"ז בכמה דוכתי שאדם שקבלת יו"ט משנה גם את הדינים השייכים לתאריך. שהנה מצינו בכמה מקומות שי' הט"ז שכשאדם מקבל על עצמו קדושת יו"ט הסתלק ממנו היום שעבר. א' יע"י בט"ז (או"ח סי' תרס"ח) שהביא שי' המהרש"ל הסובר שכשאדם מקבל על עצמו קדושת יו"ט דשמיני עצרת מבעוד יום, יש לו להמנע מלאכול עד הלילה, משום שמחד אינו יכול לאכול חוץ לסוכה, מכיון שעדיין לא הסתיים חג הסוכות ואינו יכול לאכול בסוכה בברכה מכיון שקיבל על עצמו שמיני עצרת, נמצא א"כ שאינו יכול לאכול כל מאכל המחייב אכילה בסוכה.

וט"ז חולק על דבריו והעלה, שמכיון שקיבל על עצמו תוספת יו"ט דשמיני עצרת, הרי הוא עזב את סוכות והפליג לשמיני עצרת ואשר ע"כ יכול לאכול חוץ לסוכה. נמצא א"כ שנחלקו הט"ז והמהרש"ל האם קבלת יו"ט הבא מסלק הקדושה הקודמת, או מתוספת.

ב' הט"ז (או"ח סי' רצ"א סק"ו) הביא דברי הספר חסידים (רס"ט) האומר שאדם שקיבל על עצמו שבת מבעוד יום, ואוכל מבעוד יום, יש לו לגמור סעודתו בלילה. והוסיף והביא מנהגו של המהרש"ל שהיה מעכב אכילת סעודת שבת עד הלילה. והשיג עליהן הט"ז באומרו שמכיון שנקטינן להלכה שתוספת שבת דאורייתא, א"כ יכול לאכול סעודתו בעוד היום גדול, מכיון שהוא מצוי בשבת וסעודתו באותה העת סעודת שבת היא.

נמצא א"כ שלשי' הט"ז מכיון שקיבל ע"ע קדושת יו"ט דר"ה של שנה שמינית, הלכה לה השנה השביעית והסתימה וממילא נשמטו חובותיו, ואילו לדעת המהרש"ל נשארה גם השנה השביעית ועדיין לא פקעו החובות.

ציבור שקיבלו שבת והזדמן להם שופר האם ניתן לבטל את הקבלה

ג. אמנם מצינו בדברי הט"ז (סי' ת"ר) שניתן לבטל קבלת שבת מבעוד יום כאשר נעשה הדבר בטעות. שהנה כתב הט"ז בענין ציבור שלא היה להם שופר ביום ב' של ר"ה, ומחמת כן קיבלו על עצמם שבת מבעוד יום, ולאחר מכן הזדמן להם שופר, דן הט"ז האם יכולים לתקוע, שהרי קיבלו על עצמם שבת ואסור לתקוע בשבת. וכתב הט"ז שכיון שלא ידעו בעת הקבלה שיזדמן להם שופר, נמצא שקיבלו שבת בטעות, והוסיף שאפילו אילו היו יודעים שיזדמן להם שופר ובכ"ז קיבלו עליהם שבת, לא תועיל קבלתם דהוי כנשבע לבטל את המצוה וממילא ניתן לעקור הקבלת שבת ולשוב לקדושת יו"ט א' של ר"ה. וכ"כ הפוסקים לגבי אדם ששכח להניח תפילין וקיבל שבת, שהוי כקבלה בטעות, לאור דברי הט"ז הנ"ל.

ולפי"ז יתכן לומר גם בנידון דידן שהוי כקבלה בטעות ויכול לחזור בו מקדושת יו"ט ושוב עומד הוא בשנה השביעית. אך יש לברר האם ניתן לומר זאת גם במקום של הפסד ממון בלבד, שהרי כל הדברים הנ"ל אמורים במקום של הפסד מצוה.

האם השמטת זולואה תלויה במלוה או בעיצומו של יום

ד. אמנם יש לדון שיועיל פרוזבול במקום אחר, שהנה יש לדון במה שהשביעית משמטת את החוב, האם החוב נשמט כתוצאה מחיובו של הבעל חוב לשמט את חוב חברו, או דילמא שהחוב נשמט מצד עצמו, וממילא על המלוה מוטל שלא לגבות החוב מכיון שחובו נשמט.

והנה לדעת היראים (סי' קס"ד) שאין החוב נשמט מאליו, אלא צריך שהמלוה יאמר "משמט אני", ואילו לא יאמר משמט אני החוב ישאר בעינו, אלא שב"ד יכפו את המלוה לומר משמט אני, הרי לדעתו ודאי הוא ששמיטת החוב נובעת מחיובו של המלוה, אך לדעת שאר הראשונים החולקים עליו וסוברים שגם בלא שיאמר המלוה משמט אני נשמט החוב, יש לדון האם מה שהחוב בעולם לעת גמר שנת השמיטה הוא הגורם את השמטתו, או שחיובו של המלוה לשמט וכנ"ל.

והנפק"מ בזה מה הדין במקום שהמלוה נמצא במדינה אשר השקיעה בה מאוחרת בכמה שעות מהמקום שמצוי בו הלוה, ואזי נמצא שבעת זמן שמיטת החוב במקומו של הלוה, עדיין לא הגיע זמן שמיטת החוב במקומו של המלוה, והמלוה כתב פרוזבול אחר שאצל הלוה נכנסה השנה השמינית, האם הועיל לו הפרוזבול או לא, דהיינו האם אזלינן בתר מקומו של המלוה או הלוה. (וכבר הסתפק בזה הגרש"ז אויערבך זצ"ל במנח"ש ח"א סי' מ"ז אות ב', ובשבט הלוי ח"ט סי' רצ"ב כתב לחדש דאזלינן בזה לפי ארץ ישראל, כיון דשמיטת כספים תלויה בשמיטת קרקע דארץ ישראל).

האם זולואת קטן נשמטת

ה. ובפשטות ניתן לפשוט ספק זה ממה שדנו הפוסקים האם מלוה של קטן נשמט, או דילמא מכיון שאינו חייב במצות ובאיסורים אינו נשמט, (עי' במהרשד"ם חחו"מ סי' ס"א) דהנה דעת התומים (ס"ז כ"ה) שחוב החייבים לקטן אינו נשמט, כיון שהקטן אינו חייב במצות, אך המנח"ח (מצוה תע"ז סוף אות ב') נקט שחוב החייבים לקטן נשמט, משום ששמיטת כספים היא אפקעתא דמלכא שלא תלויה במצותו של המלוה. וראייתו מהא דאיתא בגיטין (דף ל"ז א') שיתומים קטנים אינם צריכים פרוזבול, משום שרבן גמליאל ובית דינו אביהן של יתומים, ודעת רש"י שהמדובר על חוב שירשו מאביהן, אך דעת הרא"ה (הובא בר"ן) שמדובר על הלואת עצמם, ומבואר שאפי' שהן קטנים ואינם ברי מצוה מ"מ זקוקים הם לפרוזבול ע"מ שחובם לא ישמט. והתומים כתב לדחות הראיה באומרו ששם הנידון הוא

שיועיל להם שר"ג וב"ד הוא אביהן של יתומים, לגבי כך שגם כשיגדלו והחוב יהיה קיים אינם זקוקים לפרוזבול משום כך.

ולפי"ז אפש"ל שלסוברים שחובו של קטן נשמט ע"כ נמצא שאין קיום המצוה גורם ההשמטה, אלא מציאות החוב, ולכן אף אם המלוה נמצא במקום שעדיין לא הגיע זמן ההשמטה מ"מ כיון שאצל הלוה הגיע שמיטה החוב נשמט, אך לסוברים שחובו של קטן אינו נשמט נמצא שקיום מצות ההשמטה של המלוה היא הגורמת לשמיטת החוב, וממילא יתכן לומר שהחוב לא נשמט.

אלא שאולי יש לפקפק בדמיון בין המקרים, באשר י"ל שהלואת קטן נשמטת מכיון שהמצוה קיימת בעולם באותה שעה, אלא שהקטן הוא הפטור מקיומה, (והרי קטן שעשה מצוה להרבה פוסקים יש ע"ז תורת מצוה), משא"כ במלוה הנמצא במקום שעדיין לא הגיע עת השמיטה, הרי בעולמו של המלוה לא קיים עתה מצות שמיטה, וא"כ החוב לא ישמט. (ורמז לחילוק זה בשיעורי הגרש"ר עמ"ס מכות אות קס"א)

ומעתה אם נאמר שלסוברים ששמיטת החוב אינה תלויה בגופו של מלוה, אלא בעיצומו של יום דסוף שנת השמיטה, א"כ ניתן לומר שגם אם ננקוט כהט"ז שאדם שקיבל ע"ע יו"ט הרי זה כאילו חלף היום הקודם מ"מ עצם הפקעת ההלואה אינה תלויה במנהג האישי של המלוה אלא ביום עצמו ואשר ע"כ ניתן בהחלט לכתוב פרוזבול.

ויש לדמות הדבר למש"כ הבית יוסף (יו"ד סי' רס"ב) לענין מילה, שמנין הימים של גיל התינוק לענין מצות מילה, אינו משתנה הן להקל והן להחמיר, אף במקום שקיבלו על עצמם הציבור שבת מבעוד יום.

ובעיקר הדבר האם קבלת קדושת שבת משנה את הדינים התלויים בתאריך, נקטו רוב הפוסקים שלא כדברי הט"ז, יעי' ברמ"א (יו"ד סי' קצ"ו ס"א) לגבי מקרה שקיבלו ע"ע הציבור שבת, האם אשה יכולה לעשות הפסק טהרה. ונקטו רוב הפוסקים שיכולה ואכמ"ל כעת.